

Türkiye Türkçesinin Yinelemeli Alıntıları

Günay KARAAĞAÇ*

Özet

Diller arası alıntıların en ilgi çekicilerinden biri de yinelemeli veya kökendeş alıntılardır. Bir dil, bir başka dilin aynı sözünü, değişik ihtiyaçlarla, değişik biçim ve anlamlarda, birden fazla defa alıntılatabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, alıntı söz, kökendeş söz.

Abstract

One of the most interesting interlanguage borrowings is paronymous borrowing. A language can borrow the same word from another language for different needs, in various forms and meanings more than once.

Keywords: Turkish, borrowings. Paronymous borrowings.

Diller arasında gerçekleşen etkileşim, dil ilişkileri olarak bilinir. Dillerin etkileşimleri, hem ses, hem sözlük hem de söz dizimi düzleminde olabilmektedir. Aynı söz ve özelliklerin birden çok dil tarafından paylaşılıyor olması ise, dil akrabalıkları kavramının tartışılmasını gündeme getirir. İki dillilik, dillerin birbirini etkilemesi, karşılıklı birbirini zenginleştirilmesi, dillerin karışması veya çatışması, diller arasındaki ilişkilerin türleridir. Dillerin uzun zaman bir arada yaşamakla tipolojik yönden yakınlaşarak bazı ortak özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Bu yüzden, uzun süreli komşuluklar, akrabalıkları yaratır. Binlerce yıl sürdüğüne inanılan bu süreç, bugünkü dil ailelerinin oluşma sürecidir ve dünya var oldukça, bu süreç de geçerli olacaktır.

Alıntılar, bir dilin ses sisteminin ve anlam örgüsünün değişmesinde önemli bir yere sahiptirler. Dilcilikte formüleştirilmesi oldukça zor, sık sık da imkansız olan konulardan biri de alıntı sözlerin ses ve anlam bilgisidir; çünkü alıntılar, değişik yer ve zamanlarda, değişik kişiler ve sosyal gruplar tarafından yapılmakta ve yeni biçimler, alındıkları yeni ortamlara uygun hale getirilmektedir.

* (Prof.Dr.) İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,
gunaykaraagac@aydin.edu.tr

Bir söz, alıcı dilin değişik yer ve zamanlarında, alıcı dilin değişik ihtiyaçlarına göre, değişik kişi ve sosyal gruplarca birkaç defa alınabilir. Bu tür alıntılar, yinelemeli alıntılar (*repeated borrowing*) olarak bilinir.

Yinelemeli alıntılar da kendi içlerinde bir bütünlük taşımazlar:

1. Yinelemeli alıntılar değişik çevrelerce gerçekleştirilmiştir. Bu durumda yinelenen alıntı, yalnızca ses olarak farklıdır: **mobilya/möble, aktar / attar, otel / hotel** vb.
2. Yinelemeli alıntılar arasında önceki bilgi-sonraki bilgi ilişkisi bulunur. Bu ilişki, genellikle kaynak dilde daha önceden kurulmuştur: **akide I / akide II, kamara / kamera**. Önceki bilgi-sonraki bilgi ilişkisi, bazen de sözün alındığı dilde kurulur: **akide I, II / ağda, folyo /foya**.

Türkiye Türkçesinin Yinelemeli Alıntıları:

adam (< Ar. *ādem*): 1. İnsan. 2. Erkek kişi. 3. İyi yetişmiş, değerli kimse. 4. Birinin yanında ve işinde bulunan kimse. 5. Birinin yararlandığı, kullandığı kimse. 6. Birinin sözünü dinleyen, nazını çeken kimse, kayırcı. 7. İyi huylu, güvenilir kimse. 8. (belirsizlik zamiri yerine), Herkes, kim olursa olsun. 9. Görevli kimse. 10. Bir alanda derin bilgisi olan veya bir alanı benimseyen. 11. Eş, koca. // **âdem** (< Ar. *ādem*) 1. Dinî inançlara göre ilk yaratılan insan ve ilk peygamber. 2. İnsan, insanoğlu, adam. 3. İnsanda bulunması gereken olumlu özelliklere sahip olan. // **âdemiyet** (< Ar. *ādemiyet*): 1. İnsanlık. 2. Doğru dürüst insana yakışır durum, adamlık.

akide (I) (< Ar. *'akīde*): Bir şeye inanarak bağlanış, inanç, din inancı. // **akide (II)** (< Ar. *'akīde*): Şekerin kaynatılarak ağda durumuna getirilmesi yolu ile yapılmış renkli ve kokulu, ağızda güç eriyen şeker, ağda; daha çok akide şekerini yerine kullanılır. // **ağda** (< Ar. *'akāde*): Kaynatılarak çok koyu ve yapışkan bir macun durumuna getirilen pekmez veya limonlu şeker eriyiği.

aktar, attar (< Ar. *'atṭār*): 1. Baharat, ev ilaçları, gereçleri satan kimse veya dükkân. 2. Anadolu'da iğne, iplik, baharat, zarf, kâğıt, tülün vb. satan kimse veya dükkân. // **aktariye** (< Ar. *'atṭāriye*): Aktarın sattığı şeyler.

amalgam, malgama (< *Fr. amalgame* < *Lat. malgama*): Dişçilikte kullanılan, cıva ile bakır veya cıva, gümüş ve kalay bileşiği.

ambar (< *Far. enbar* ~ *Far. humbara* < *Hint. sanbhara, hampara*): 1. Geminin yük yeri. 2. İçinde erzak saklanan özel bölme. 3. Depo. //

humbara(< *Far. enbar* ~ *Far. humbara* < *Hint. sanbhara, hampara*): Demir ve tunçtan dökülmüş, yuvarlak ve boş olan içine patlayıcı maddeler doldurulup havan topu veya el ile atılan, yuvarlak bir bomba türü. //

kumbara (< *Far. enbar* ~ *Far. humbara* < *Hint. sanbhara, hampara*): Para biriktirmek için kullanılan, içine bozuk veya kağıt para atmak için deliği olan metal, toprak veya plastikten yapılmış küçük kap.

bahar (I) (< *Far. bahār*): 1. Kuzey yarım küre için, 21 Martta gündüz gece eşitliğiyle başlayarak 22 Haziranda gün dönümü ile biten, kış ve yaz arasındaki mevsim; ilkyaz, ilkbahar. 2. Bu mevsimde ağaçlarda açan çiçekler ve yapraklar. 3. Gençlik çağı. // **bahar (II)** (< *Ar. bahar* < *Far. bahār*): Yiyecek ve içeceklerle hoş koku ve tat vermek için kullanılan tarçın, karanfil, zencefil, karabiber gibi maddeler. // **baharat** (< *Ar. bahārāt*): Tarçın, karanfil, zencefil, karabiber gibi maddelerin toplu adı.

barça (< *İt. barza*): 1. Orta Çağda kullanılan kürekli ve yelkenli taşıma gemisi. 2. Kalyon türünden küçük savaş gemisi. // **barka** (< *İt. barca*): Sandal, büyük sandal. // **barko** (< *İt. barco*): Üç direkli küçük yelkenli gemi.

bone (< *Fr. bonnet*): Düz veya kıvrımlı her çeşit yumuşak kumaş vb. maddeden yapılan başlık. // **boneta** (< *İsp. boneta*): Külah, başlık.

civan (< *Far. cevān*): 1. Yakışıklı genç erkek veya genç kadın. 2. Genç ve yakışıklı olan. // **civanmert** (< *Far. cevān-merd*): Mert yaradılışlı, yüce gönüllü, yiğit. // **cömert** (< *Far. cevān-merd*): 1. Para ve malım esirgmeden veren, eli açık, selek, semih. 2. Verimli.

eksen (< *Yun. aksóni*): Aks, dingil, dairesel, mihver. // **aks (I)** (< *Fr. axe*): Dingil.

eleman (< *Fr. élément*): 1. Öge. 2. Bir toplulukta çalışan insanların her biri.

3. Kümeye ait varlıklardan her biri. // **element** (< *Alm. Element*): Kimyasal yöntemlerle ayrıştırılamayan veya bileşim yoluyla elde edilemeyen madde.

façeta (< *İt. facciata*): Elmasın yontulmuş yüzlerinden her biri. // **fasetta** (< *İt. faccetta*): Elmasın yontulmuş yüzlerinden her biri, fasetta. // **faset** (< *Fr. facette*): 1. Baskı işlerinde harf ve satırları formada tutmak ve sıkmak için kullanılan kama. 2. Dişin ön yüzüne estetik amaçla yapılan kaplama.

fihrist (< *Ar. fihrist* < *Lat. fixture*): İçindekiler, katalog, indeks, dizin. // **fikstür** (< *Fr. fixture*): 1. Sabit şey, değişmez sıra, çizelge. 2. Sporda takımların önceden belirlenen karşılaşma çizelgesi.

file (< *Fr. filet*): 1. Yün, pamuk vb. ipliklerden düğümlerle oluşmuş ağ. 2. Alışverişte öteberi taşımak için kullanılan, ilmeklerden oluşan ağ torba. 3. Saçların dağılmaması için kullanılan ağ biçiminde örgü. 4. Ağ. // **faıl** (< *İng. file*): Dosya.

filiz (I) (< *Yun. philisa*): 1. Yeni sürmüş körpe ve küçük dal veya yaprak, sürgün. 2. Maden cevheri. // **filiz (II)** (< *Ar. filiz* < *Yun. philisa*): Ocaktan çıkarılan işlenmemiş maddelerle karışık halde bulunan ham maden birleşimi.

font (I) (< *Fr. fonte*): Dökme demir. // **font (II)** (< *İng. fount*): Bilgisayarda, birbiriyle uyumlu ve tek tip bütün bir harfler dizisi, belirli bir özelliği, büyüklüğü ve stili olan baskı harfleri ailesi.

foya (< *İt. foglia*): 1. Parlaklığını arttırmak için elmas taşlarının altlarına konan ince metal yaprak. 2. Bir olay dolayısıyla ortaya çıkan kötü nitelik, bir kimsenin önceleri belli olmayan kötü niteliğinin zamanla ya da bir olay nedeniyle anlaşılması, ne olduğunun belli olması. // **folya, folyo** (< *İt. foglia*): Folya kağıdı, pişirme kağıdı, kaplama kağıdı.

fresk (< *Fr. fresque*): 1. Yaş duvar sıvası üzerine kireç suyunda eritilmiş madenî boyalarla resim yapma yöntemi. 2. Bu yöntemle yapılmış duvar resmi. // **fresko** (< *İng. fresco*): Fresk.

gebre (I) (< *Yun. kapari*): Atları tımar etmekte kullanılan, kıldan dokunmuş

veya çuhadan yapılmış kese. // **gebre (II)** (< Yun. *kapari*): Gebreotu, kapari. *bk.* **kebere, gebre (II)**.

gönye (< Yun. *gonia*): 1. Açık, köşe. 2. Dik açıları ölçmeye ve çizmeye yarayan dik üçgen biçiminde araç. // **huni** (< Yun. *gonia*): 1. Bir sıvıyı ağız dar bir kaba aktarmak için kullanılan koni biçimindeki araç. 2. Ağızlık. // **koni** (< Fr. *cône*): 1. Durağan bir noktadan geçen ve kapalı bir eğriye dayanarak hareket eden bir doğrunun çizdiği yüzey, mahrut. 2. Bu biçimde olan. 3. Çembersel bölge üzerindeki her noktanın çember düzlemi dışındaki bir nokta ile birleşiminden oluşan geometrik cisim. 4. Bu yüzeyle sınırlı katı cisim. // **gon** (< Yun. *gonia*): Köşe, -gen.

hacı (< Ar. *ḥācā* < Lat. *hagio* ~ *teo* ~ Yun. *teos* ~ *zeus*): 1. Din buyruklarını yerine getirmek için hacca gitmiş Müslüman. 2. Kudüs'ü, Efes'i veya başka kutsal bir yeri ziyaret etmiş olan Hıristiyan. // **hagio** (< Yun. *hagios*): Hristiyan aksakalı, aya, aziz, eren, ermiş, evliya, saint. // **hac** (< Ar. *ḥacc*): 1. Genellikle tek tanrılı dinlerde kutsal olarak tanınan yerlerin o dinden olanlarca yılın belli aylarında ziyaret edilmesi. 2. İslamın beş şartından biri olan, Müslümanlarca zilhicce ayında Mekke'de yapılan Kabe'yi ziyaret ve tavaf töreni.

hadim (< Ar. *ḥādīm*): Hizmet eden, hizmet edici, yarayan, yarar. // **hadım** (< Ar. *ḥādīm*): Kısırlaştırılmış, enenmiş erkek. *bk.* **hadim**.

hal (II) (< Fr. *halle*): Sebze, meyve ve bakliyatın satıldığı yer, hal. // **hol** (< İng. *hall*): Sofa, salon, evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe yer.

hamail, hamaylı (< Ar. *ḥamā'il*): 1. Omuzdan çapraz olarak bele inen bağ, hamaylı. 2. Muska. // **hamayli** (< Ar. > *ḥamāyli*): Muska.

hayır (I) (< Ar. *ḥayr*): 1. İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım. 2. İyi, hayırlı, yararlı, faydalı. // **hayırdua** (< Ar. *ḥayr* + Ar. *ducā*): İyi dua, hayırdua etme, iyi dileklerde bulunma. // **hayırhah** (< Ar. *ḥayr* + Far. *-hāh*): İyilik dileyen, iyilik isteyen, iyicil, hayırsever. // **hayırperver** (< Ar. *ḥayr* + Far. *perver*): İyiliksever, yardımsever, hayırsever. // **hayrülhalef** (< Ar. *ḥayrū'l-ḥalef*): Hayırlı çocuk, hayırlı evlât. // **hayır (II)** (< Ar. *ḥayr*): 1. Yok, öyle değil, olmaz anlamında onamama, inkâr kelimesi. 2. Olumsuz cümlelerdeki olumsuz anlamı pekiştirir.

herif (< *Ar. ḥaráf*): 1. Güven vermeyen, aşağı görülen, bayağı kimse. 2. Adam. // **harif** (< *Ar. ḥaráf*): Meslek sahibi, zanaatkar. // **arifane, arfane, erfene** (< *Ar. ḥaráf + Far. -ane*): Yemekli meslektaşlar toplantısı. *bk. hifet*.

kamara (< *İt. camera*): 1. Gemilerde oda, gemilerde yolcu ve gemicilerin kaldıkları oda. 2. İngiltere yasama meclisi. // **kamera** (< *Fr. caméra*): 1. Görüntülerin filme alınmasını sağlayan alet, alıcı. 2. Bu alet ile görüntüyü kaydeden kimse. 3. Bir çekime başlanırken, yönetmenin alıcıyı çalıştırmaları için verdiği buyruk.

kamp (< *Fr. camp*): 1. Çadır, baraka vb. eğreti araçlardan oluşturulan konak yeri. 2. Bu yerde konaklama. 3. Kurum ve kuruluşlarda çalışanların dinlenmek, eğlenmek için gittikleri konaklama yeri. 4. Tutsakların veya siyasal sürgünlerin toplandığı yer. 5. Belli bir düşünce çevresinde birleşen topluluk. // **kampus** (< *İng. campus*): Bir üniversitenin, genellikle kent dışında, öğrenci yurdu, derslik, işlik gibi her türlü yapı ve etkinlik alanlarıyla birlikte toplu olarak yerleşmiş bulunduğu alan, yerleşke.

kanepe (I) (< *Yun. kanopeion*): Tül veya bezle çevrilmiş divan, kanepe yada sedir, cibinlikli yatak; birkaç kişinin oturabileceği genişlikte koltuk, çekyat. // **kanepe (II)** (< *Fr. canapé*): Genellikle çay ve kokteyller için hazırlanan, peynir, sucuk, salam vb. şeylerle süslenen ince ekmek dilimi.

kartel (I) (< *İt. cartel*): Gemilerde içlerine içme suyu konulan, ortası basık, küçük fiç. // **kartel (II)** (< *Fr. cartel*): Tekelci sermaye piyasasında, birtakım ticaret veya üretim kuruluşlarının, genellikle kazanma veya başka kuruluşlara karşı tutunabilme vb. amaçlarla aralarında kurdukları dayanışma birliği; ulusal veya uluslararası bir tekel oluşturma amacıyla kurulmuş firmalar birliği.

keten (< *Ar. kettān < Lat. coton // Ar. kutn*): 1. Ketengillerden, çiçekleri mavi renkte ve beş taç yapraklı, lifleri dokumacılıkta kullanılan bir bitki. 2. Bu bitkinin liflerinden yapılmış dokuma vb. // **kot (III)** (< *İng. cotton*): 1. Tümüyle pamuktan dokunmuş bir tür kaba kumaş. 2. Bu kumaştan yapılmış giysi, pantolon, bluejean ve jean. // **koton** (< *Fr. coton*): 1. Tohumları çevresinde beyaz renkli lifleri olan ve bunlardan iplik yapılan bir bitki,

pamuk bitkisi. 2. Pamuktan yapılan kumaş veya giysi. // **kotonperle** (< *Fr. coton perlé*): İbrişim gibi parlak ve kalın bir cins pamuk iplik.

kıranta (< *İt. quaranta*): 1. Saçları ağarmaya başlamış orta yaşlı erkek. 2. Ağırbaşlı, yaşına rağmen bakımlı, özenli erkek. 3. Kırılmış saç veya sakal. // **gran-tuvalet** (< *Fr. grand-toilette*): İyi giyimli ve bakımlı erkek.

kiklon (< *Alm. Kyklon*): Siklon.

kiklop (< *Fr. cyclops*): Yunan mitolojisinde tek gözlü canavar. // **gigos** (< *Yun. gigos*): Canavar, dev.

kiraz (< *Yun. kerasi, kerasos*): 1. Gülgillerden bir meyve ağacı. 2. Bu ağacın kırmızı ve beyaz renkte, etli, sulu, tek çekirdekli meyvesi. // **çeri** (*İng. cherry* < *Yun. kerasi, kerasos*): Küçük bir domates türü.

klarnet (< *Fr. clarinette*): Ağaçtan ve boru biçiminde, metal perdeli, orkestrada önemli yeri olan bir üflemlî çalgı. // **girnata** (< *İt. clarinetto*): Klarnet.

klima (< *Fr. climat* ~ *Ar. iklim*): Soğuk veya sıcak hava vererek kapalı bir yerin havasını değiştiren elektrikli araç, iklimleme cihazı. // **iklim** (< *Ar. iklim* < *Yun. klimas*): 1. Yeryüzünün herhangi bir yerinde, hava yuvarı olaylarının ortaklaşa gerçekleştirdikleri etkilerin uzun yıllar ortalamasına dayanan durumu. 2. Ülke, diyar.

koro (< *İt. koro*): Tek veya çok sesli olarak yazılmış bir müzik eserini seslendirmek için bir araya gelen topluluk. // **horon** (< *Rum. horos*): Karadeniz bölgesinde kemençe ile oynanan halk oyunu.

krep (I) (< *Fr. crêpe*): Çok bükümlü iplikle dokunmuş bir çeşit ince kumaş. // **kreplin** (< *Fr. crêpeline*): Çok ince bir tür ipekli kumaş. // **krepon** (< *Fr. crépon*): 1. Kıvrımları olan yün, pamuk veya ipek kumaş. 2. Krepon kâğıdı. // **krepsaten** (< *Fr. crêpe satin*): İpekli, parlak ve kaygan bir tür ince kumaş // **krepdöşin** (< *Fr. crêpe de Chine*): Çin krepî, Çin kumaş. // **krepsaten** (< *Fr. crêpe satin*): Parlak ve kaygan, ince dokunmuş bir tür ipekli kumaş. // **krep (II)** (< *Fr. crêpe*): Yumurta, süt, un ile tavada kızartılarak yapılan, küçük yuvarlak tatlı veya tuzlu yiyecek.

madalya (< *İt. medaglia*): Yararlık gösterenlere, yarışlarda ve sergilerde derece alanlara ödül, bazen de önemli bir olay dolayısıyla ilgililere hatıra olarak verilen metal nişan. // **madalyon** (< *Fr. médaillon*): Boyna zincirle takılan, genellikle değerli metalden yapılmış, içine küçük resim gibi şeyler konulan, türlü biçimde süs eşyası.

makine, makina (< *İt. macchina*): 1. Herhangi bir enerji türünü başka bir enerjiye dönüştürmek, belli bir güçten yararlanarak bir işi yapmak veya etki oluşturmak için çarklar, dişliler ve çeşitli parçalardan oluşan düzenekler bütünü. 2. Bir alet veya taşıtın hareket etmesini sağlayan mekanizması. 3. Araba, otomobil. 4. Çok çalışkan, işten kaçmayan, iş yapmayı çok seven. 5. İş makinesi. 6. Yazı makinası. 7. Silah, tabanca. // **makinist** (< *Fr. machiniste*): 1. Lokomotif, vapur, fabrika vb.nin makinesini işleten kimse. 2. Makinelerden anlayan, makineleri onarabilen usta. 3. Sinemalarda film makinesini çalıştıran kişi. // **maçuna, makuna** (< *İt. macuna*): Denizde bir duba üstünde veya kıyıda kurularak ağır yükleri kaldırmada, gemiye yüklemede kullanılan, isimle çalışan bir ağırlık kaldırma aracı.

mandıra (< *Yun. mandra, madra*): 1. Koyun, keçi gibi süt veren hayvanların barındırıldığı, süt ve süt ürünlerinin elde edildiği yer. 2. Kasarya, sütlerin toplanıp süt ürünlerinin elde edildiği yer. // **mandrabaz** (< *Yun. madra, mandra + Far. -bāz*): 1. Hayvan, balık, sebze, meyve gibi yiyecekleri, yerinden getirerek toptan satan kimse. 2. Hile yapan, hileci. // **mendirek** (< *Yun. mandrakion*): Liman ağzına inşa edilen koruma seti, dalgakıranla yapılmış liman.

meç (I) (< *Fr. mèche*): Süngü gibi yalnız batırılarak yaralamaya yarayan, kısa, düz ve ensiz kılıç. // **meç (II)** (< *Fr. mèche*): Saçın küçük tutamlar biçiminde değişik renklerde boyanmış durumu.

mersin (I) (< *Yun. mirsini*): Mersingillerden, Güney ve Batı Anadolu dağlarında yetişen, yaprakları yaz kış yeşil kalan, gıda ve parfüm sanayisinde ham madde olarak kullanılan, meyvesi murt adıyla bilinen ve yenilen, esansı çıkarılan, beyaz çiçekli, güzel kokulu bir ağaç, sazak. // **mersin (II)** (< *Yun. mirsini*): Mersin balığı, kuzey yarım kürenin ılık deniz, göl ve ırmaklarında yaşayan, yirmiden çok türü bulunan, çok iri, onbeş kilogramdan birkaç yüz kilogram ağırlığa kadar ulaşabilen, bol yumurtlayan ve yumurtalarından havyar elde edilen, lezzetli bir balık.

mesh (< *Ar. mesh*): 1. Bir şeyi elle sıvazlama. 2. Abdest alırken ıslak eli başa ve meste sürme. // **mes, mesh, mest (II)** (< *Ar. (mesh)*): Üzerine ayakkabı giyilen kısa konçlu, hafif ve yumuşak bir tür ayakkabı.

metal (< *Fr. métal*): 1. Çok yüksek elektrik ve ısı iletkenliği, kendine özgü parlaklığı olan, oksijenli birleşimiyle çoğunlukla bazik oksitler veren madde. 2. Bundan yapılmış. 3. Dizgi makinelerinde satırları oluşturmak için eritilen antimon ve kurşun alaşımı. // **metalik** (< *Fr. métallique*): 1. Madensel, madenle ilgili. 2. Madenden yapılmış, madenî. 3. Metal gibi parlak olan. // **metelik** (< *Fr. metallique*): 1. Çeyrek kuruş, on para değerinde demir para. 2. Çok az para.

metre (< *Fr. mètre*): 1. Yer meridyen çemberinin kırk milyonda biri olarak kabul edilen, temel uzunluk ölçüsü birimi. 2. Genellikle desimetre, santimetre, milimetrelere bölünmüş ölçü aracı. // **mezura** (< *İt. mezura*): Terzilikte ölçü almakta kullanılan, genellikle 1,5 metre uzunluğunda, şerit halindeki metre. // **mezür** (< *Fr. mesure*): 1. Mezura. 2. Ölçü.

mobilya (< *İt. mobilia*): Oturulan, yemek yenilen, çalışılan, yatılan yerlerin döşenmesine yarayan taşınabilir eşyalara verilen genel ad, möble. // **möble** (< *Fr. meuble*): Mobilya.

mors (II) (< *Fr. morse*): Morsgillerden, Kuzey Atlantik'te yaşayan, 4 metre uzunluğunda, derisi, dişi ve yağı için avlanan bir memeli hayvan.// **mors (I)** (< *Fr. morse* < *Samuel F. Morse*): 1. Nokta ve çizgilerden oluşan bir alfabe kullanan telgraf dizgesi. 2. Bu işaretleri almaya ve göndermeye yarayan alet. 3. Gizli işaret.

müze (< *Fr. musée*): Sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer veya yapı. // **müz** (< *Yun. Mousa*): Sanatları koruyan dokuz tanrıçadan her birine verilen ad. **müzik** (< *Fr. musique*): 1. Birtakım duygu ve düşünceleri belli kurallar çerçevesinde uyumlu seslerle anlatma sanatı.

nüsha (< *Ar. nusha*): 1. Birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerin her biri. 2. (gazete, dergi vb. için) Sayı. 3. Benzer, aynı, kopya. // **muska** (< *Ar. nusha*): 1. İçinde dini ve büyüleyici bir gücün saklı olduğu sanılan, taşıyanı, takanı

veya sahip olanı zararlı etkilerden koruyup iyilik getirdiğine inanılan bir nesne veya yazılı kağıt, hamaylı. 2. Üçgen biçiminde katlanmış olan şey. **okey (I)** (< *İng. okay*): Olur, tamam, oldu, peki. // **okey (II)** (< *İng. okay*): Domino taşları gibi taşlarla oynanan, konkene benzer bir oyun.

otel (< *Fr. hôtel*): Yolcu ve turistlere geceleme imkânı sağlamak, bunun yanında yemek, eğlence vb. hizmetleri sunmak amacıyla kurulmuş işletme. BK: HOTEL

pare (< *Far. pāre*): 1. Parça, kısım. 2. Tane, adet. // **para** (< *Far. pāre*): 1. Devletçe bastırılan, üzerinde saymaca değeri yazılı kağıt veya metalden ödeme aracı, nakit. 2. Kuruşun kırkta biri.

patron (I) (< *Fr. patron*): 1. Bir ticaret veya sanayi kurumunun sahibi, başı, işvereni. 2. Bir kuruluşta, bir iş yerinde makam bakımından yetkili kimse. 3. Sözü geçen paralı kimse. // **patrona** (< *İt. padrona*): Osmanlı devletinde tümamirale yakın bir deniz subaylığı unvanı. // **patron (II)** (< *Fr. patron*): Terzilikte, giysi parçalarının biçimine göre kesilmiş olan ve bir kumaşın üstüne konularak onun biçilmesine yarayan, biçki kalıbı olarak kullanılan kâğıt veya karton.

peç (< *Rus. peç*): Ocak, Rus ocağı; Rus mimarisinde odaları ısıtmak için yapılan fırın tarzı ocak. // **peksimet** (< *Yun. paksimadi*): Pişirildikten sonra dilimler halinde kesilerek ısı ile kurutulmuş, uzun süre dayanabilen ekmek. // **pekmez**

pike (I) (< *Fr. piqué*): 1. Kabartmalı pamuklu kumaş. 2. Bu kumaştan yapılan yatak örtüsü. 3. Bu kumaştan yapılan. // **pike (II)** (< *Fr. piqué*): 1. Uçağın yüksekte hedefin üzerine dik olarak saldırması. 2. Yüksek bir yerden suya dik olarak dalma.

roza (< *İt. rosa*): 1. Altı düz, üstü façetalı, pembe renkli bir tür elmas. 2. Bu elmasla yapılmış olan takı. // **roze** (< *Fr. rosé*): Bir tür pembe şarap, gül şarabı.

rozet (< *Fr. rosette*): 1. Yakaya takılmak için çeşitli biçimlerde yapılan, bir kuruluşun sembolü sayılacak genellikle küçük metal nesne. 2. Musluğun,

gizli döşenmiş boruya vidalandığı yerin çirkin görünüşünü kapatmak amacıyla kullanılan nikel veya krom kaplanmış çember biçimli sac parça. 3. Kapı kolunun altına monte edilen metal parça. 4. Güney Anadolu sahillerinde yetişen, pembe ve beyaz çiçekleri olan süs bitkisi.

salta, salto (I) (< *İsp. salto*): 1. Gergin duran bir halatı biraz koyuverme işi. 2. Güreşte karşısındakinin bedenini kollarıyla birlikte kavrayıp arkaya veya yana savurma. // **salta (II)** (< *İt. salta*): Yakasız, iliksiz, kolları bolca bir tür kısa ceket.

sanat (< *Ar. şan'at*): 1. Bir duygunun, tasarımın veya güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık. // **zanaat** (< *Ar. şānāḠat*): 1. İnsanların maddeye dayanan ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte tecrübe, beceri ve ustalık gerektiren iş, sınaat. 2. El ustalığı isteyen işler.

sandal (I) (< *Ar. şandal* < *Yun. sandalis*): Sandalgillerden, kerestesi sert ve kokulu bir ağaç. // **sandal (II)** (< *Yun. sandalis*): Sandal ağacından yapılan kayık, filika, ağaçtan kayık. // **sandal (III)** (< *Fr. sandale*): Sandalet, yaz mevsiminde giyilen, yalnız tabanı bulunan, ayağa kordon veya kayışla bağlanan açık ayakkabı. // **sandalet** (< *Fr. sandalette*): Yalnız tabanı bulunan, ayağa kordon ve kayışla bağlanan açık ayakkabı, sandal.

sera (< *İt. serra*): Sebze ve meyvelerin yetiştirildiği ve hava şartlarına karşı korunduğu cam ve naylonla kaplı yer, limonluk. // **ser (II)** (< *Fr. serre*): Limonluk.

sikke (I) (< *Ar sikke*): 1. Madeni para. 2. Madeni paralara vurulan damga. // **sikke (II)** Hayvanları bağlamak için yere çakılan demir veya ağaç kazık. // **sikke (III)** Mevlevi dervişlerinin giydikleri yüksek ve tepesi düz keçe külah.

snop (< *Fr. snob* ~ *Yun. zoppos*): Züppe, seçkin ve ayrıcalıklı görünmek amacıyla, bazı seçkin çevrelerdeki görüşleri, yaşam biçimini benimseyen, onlara hayranlık duyan ve onlar gibi olmaya, davranmaya özenen kimse. // **züppe** (< *Yun. zoppos* ~ *Fr. snob*): Züppe, seçkin ve ayrıcalıklı görünmek amacıyla, bazı seçkin çevrelerdeki görüşleri, yaşam biçimini benimseyen, onlara hayranlık duyan ve onlar gibi olmaya, davranmaya özenen kimse.

soda (< *İt. soda*): 1. Sindirimi kolaylaştırmak; susuzluğu gidermek, içkileri sulandırmak için kullanılan, içinde sodyum karbonat bulunan, köpüren su. 2. Billurlaşmış sodyum karbonatın piyasadaki adı. // **sodyum** (< *Fr. sodium*): Atom numarası 11, atom ağırlığı 22,990, yoğunluğu 0,971 olan, 97,5 C’de eriyen, deniz ve kaya tuzlarında, doğada birleşik olarak çok yaygın bulunan, beyaz, parlak, mum gibi yumuşak bir element.

sofi, sufi (< *Ar. şūfī*): Tasavvuf felsefesine bağlı olan kimse, mutasavvıf. // **sofu** (< *Ar. şūfī*): Dinin buyruk ve yasaklarına bütünüyle uyan kimse.

soket (I) (< *Fr. socquette < Socquette*): Kısa konçlu çorap. // **soket (II)** (< *İng. socket*): Bir elektrik kablosunun ucunu oluşturan ve onu yapının bir kısmına dayandıran parça.

somun (I) (< *Yun. psomín*): Yuvarlak ve şişkin biçimli ekmek. // **somun (II)** (< *Fr. saumon*): Cıvatanın ucuna geçirilen, içi yivli demir başlık.

sör (I) (< *Fr. soeur*): 1. Katolik mezhebinde kendini dine adayan ve manastırda yaşayan kadın. 2. Katolik mezhebinde dinle ilgili bir yükümlülük almayan, ancak din uğruna hemşirelik, hasta bakıcılık gibi işlerde çalışan kadın. // **sör, sir (II)** (< *İng. sir*): İngiliz soyluluk unvanı.

surat (< *Ar. şūret*): 1. Yüz, çehre. 2. Somurtkanlık, asık yüzlülük. 3. Soğuk davranma. // **suret** (< *Ar. şūret*): 1. Görünüş, biçim. 2. Yazı veya resim kopyası, nüsha. 3. Biçim, yol, tarz. 4. Yüz, çehre. 5. İslam felsefesinde, varlığın görünen yanına, beş duyu ile algılanan yönüne verilen ad. 6. Resim, fotoğraf.

şokola, çukolata (< *Fr. chocolat*): Çikolata, şeker, su veya sütle yapılan sıcak içecek.

telkin (< *Ar. telkīn*): 1. Bir duygu ve düşünceyi aşılama. 2. Bilinç dışı bir sürecin aracılığıyla, kişinin ruhi veya fizyolojik alanıyla ilgili bir düşüncenin gerçekleştirilmesi. // **talkın** (< *Ar. telkīn*): Talkın; ölü gömüldükten sonra mezar başında imamın söylediği dini sözler.

tem (< *Fr. thème*): Tema. // **tema** (< *İt. tema*): 1. Asıl konu, temel motif,

ana konu. 2. Öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş.
3. Bir besteyi oluşturan temel motif.

tente (< *İt. tenda*): Genellikle güneşten korunmak için bir yerin üzerine gerilen bez, naylon vb.nden yapılmış örtü. // **tentene** (< *İt. tendente*): Genellikle güneşten korunmak için bir yerin üzerine gerilen bez. // **tentene** (< *Fr. dentelle*): Dantel.

teras (< *Fr. terrasse*): 1. Bir yapının damında çevresi, üstü açık yer, ayazlık, taraça. 2. Damın, genellikle çamaşır sermeye yarayan ve üstü çinko ile döşeli bulunan düz bölümü, tahtaboş. 3. Seki. // **terasa** (< *İt. terrazza*): Taraça.

terim (< *Fr. terme*): Meslek dili ve bu dile ait sözlük birimi; bir bilim, sanat ve meslek dalına özgü terimlerin tümü. // **termin** (< *Alm. Termin*): Belirlenmiş zaman, randevu. // **terminal** (< *Fr. terminal*): 1. Otobüs, uçak vb. taşıtların yolcularını ilk aldığı veya son bıraktığı yer. 2. Bir veri iletişim ortamında veri giriş çıkışını sağlayan donanım birimi veya donanım birimleri topluluğu.

tufan (< *Ar. tūfān* < *Çin. tayfun*): 1. Nuh Peygamber zamanında yaptığı ve bütün dünyayı su baskını altında bıraktığı anlatılan şiddetli yağmur. 2. Şiddetli yağmur. 3. Çok yoğun veya şiddetli. // **tayfun** (< **İng. typhoon** < **Çin. tayfun**): Okyanuslarda, Çin Denizi ile Hint Denizi'nde görülen, dünyanın dönüş yönüne zıt olarak batıdan doğuya doğru oluşan, güçlü kasırga.

urba, roba, ruba (< *İt. roba*): 1. Giyecek, giysi, urba. 2. Bir giyeceğin göğüsle omuz arasında kalan bölümüne eklenen parça kumaş. // **rop** (< *Fr. robe*): Tek parçalı kadın giysisi.

uskur (< *Lat. screw*): Pervane. // **uskuru** (< *İng. screw*): Somun ve civatalardaki yiv.

üs (I) (< *Ar. uss*): Bir kuvvete yükseltilmiş, bir sayının üzerine yazılan ve kaçınıcı kuvvete yükseltildiğini gösteren sayı. // **üs (II)** (< *Ar. uss*): 1. Kök, asıl, temel esas. 2. Bazı görevleri yürütebilmek amacıyla kurulan,

özel donatılan, ışıkları, onarım yerleri, servis alanları olan, sürekli veya geçici olarak konaklanılan yer. 3. Harekatın yürütülebilmesi için gerekli birliklerin, her türlü gereçlerin tamamlandığı, teçhizatın toplandığı, dağıtıldığı bölge.

vezir (< *Ar. vezîr* < *Lat. viseur*): 1. Osmanlılarda devletin bakanlık, valilik gibi yüksek görevlerinde bulunan ve paşa unvanını taşıyan kimselere verilen ad. 2. Satrançta, her yöne taş atlamadan gidebilen, önemce ikinci sırada gelen taş, ferz. // **veziriazam** (< *Ar. vezîr* + *Ar. a'zam*): Sadrazam. // **vezaret** (< *Ar. vezâret* < *Lat. vision?*): Vezirlik. // **vizör** (< *Fr. viseur*): Kamera, bakaç; fotoğraf makinesi ve dürbünde bulunan, görüntüyü tam sınırlarıyla kesmeden veya taşırmadan alabilmeyi sağlayan düzenek.

Kaynaklar

Türkçe Sözlük (2011), Ankara; TDK yayını.

Karaağaç, Günay (2008), *Türkçe Verintiler Sözlüğü*, Ankara; TDK yayını.

Karaağaç, Günay (2015), *Türkçenin Alıntılar Sözlüğü*, Ankara; Akçağ yayınları.